

**Civil Society Forum's
Manifesto**

for

**Lok Sabha Elections
May 2019**

**Key Demands
ಪ್ರಮುಖ ಬೇಡಿಕೆಗಳು**

Civil Society Forum's Manifesto for Lok Sabha Elections – May 2019

Secretariat:

CIVIC

(Regd., Public Charitable Trust No 599 / 94--95 IV)
18/2 Andree Road, Shanthi Nagar, Bangalore 560027
Telefax: 080-41144126, Internet: www.civicspace.in

About Civil Society Forum

Civil Society Forum is a coalition of several civil society organisations and movements as well as individuals wishing to strengthen the electoral and democratic process in our city and state to make it more participatory and reflective of the real wishes of the people. The member organisations and individuals work in different sectors of urban and rural constituencies, engaging with diverse and marginalised communities in Karnataka and other states too. The Forum was actively involved in interacting with political parties, submitting Manifestoes during the Karnataka Assembly Elections in 2013 and 2018, the Lok Sabha Elections in 2014 and the BBMP elections in 2015 too.

Organizations/Individuals who collaborated/endorsed the Civil Society Forum's Manifesto for Lok Sabha Elections 2019

PARTICIPATING / ENDORSING ORGANISATIONS & INDIVIDUALS		
Sl. NO	COLLABORATING ORGANISATIONS (in alphabetical order)	REPRESENTATIVE/S
1	All India Network of NGO's and Individuals Working in National and State Human Rights Institutions (AiNNI) & Human Rights Defenders Alert India (HRDA)	R.Manohar
2	Ananya	Y.Mariswamy, John Baptist
3	Association for Promoting Social Action (APSA)	P.Lakshapathi, Suresh Kanta Borkar
4	Brothers Integrated Rural Development Society (BIRDS)	Bro. Albert Xavier
5	Carers Worldwide	Natesha, N.K.
6	Centre for Amenities, Rehabilitation and Education (CARE)	Danita, Roopika R.Nair, Diana
7	Centre for Child & the Law (CCL), NLSIU	Niranjan Aradhya
8	Child Rights Trust (CRT)	Dr. R. Padmini, G.C.Sathish
9	Citizens' Voluntary Initiative for the City – Bangalore (CIVIC Bangalore)	Kathyayini Chamaraj

10	Department of Social Work, Bangalore Central University,	Elango Stanislaus, Nisbanaz, S.H, Madhu, Rakshitha, A.Vani, R.Akshita, Shubhda Rana,
11	ESAF	Manju George, Sam Dennis
12	Fourth Wave Foundation (FWF)	Ravi , G.
13	Global Concerns India (GCI)	Brinda A., Maria S., Anncela, W.
14	Human Rights Defenders Forum (HRDF)	Adarsh, G.K.
15	Human Rights Law Network (HRLN)	Manoranjini
16	Indian Social Institute (ISI), Bangalore	Fr.Selva, Fr.P.O.Martin, Fr.Alwyn D'Souza, Kanchana, Richard C. Gonsalves & Shujayathulla, A.Nandini
17	International Justice Mission (IJM)	A.Rajendran, Nirmal Das, Grace Christopher, P.William
18	Jeevika	Kiran Kamal Prasad, Gopal, V., Gangahanumaiah
19	Karnataka State Construction Workers' Central Union (KSCWCU)	S. Dhanush Kumar
20	Ondede	Priya, Harish, S., Amulya
21	Payana	Shobana Kumari, Ismail, Usman
22	Santhagiri College, Kerala	Abitha Biju, V.P.Anjana,
23	Sadhana Mahila Sangha	M.Geetha
24	South India Cell for Human Rights Education & Monitoring (SICHREM)	Thomas Mathew

25	Student Christian Movement of India (SCMI)	S.Immanuel, Binu Thomas
26	Vimochana	Bhoga Nanjunda
27	Women's Voice	B. C. Saumya Shree
28	World Vision	Vetriselvan John, M.
	INDIVIDUAL COLLABORATORS	DESIGNATION
29	Aasha Ramesh	Women's Rights Activist & Researcher
30	Akhila Vidyasandra	Social Activist
31	Dr. Sylvia Karpagam	Public Health Doctor & Researcher
32	Rajani Srikakulam	Social Activist
33	Sultan Beary	Advocate
34	Sudha Reddy	Activist
	ENDORSING INDIVIDUALS	DESIGNATION
1	Aloysius Irudiyam SJ	Activist
2	E.P.Menon	Activist
3	Pushpa Achanta	Independent Writer
4	Manjula Munavalli	Child Rights Activist
	ENDORSING ORGANISATIONS & MOVEMENTS	REPRESENTATIVE
5	Action Initiative for Development (AID)	Babanna

6	Action Aid Association, Bangalore	Neelaiah
7	Akkamahadevi Mahila Swa Sahaya Sangha	Shaneena Taj
8	Arunodaya Samasthe, Ranebennur	Honnamma Chandapur
9	Ashakiran Rural Development Society, Haveri	Mutturaj M. Madar
10	Ashankura Trust	Hemanth Kumar
11	Banglar Manabadhikar Suraksha Mancha (MASUM) & Programme Against Custodial Torture & Impunity (PACTI), West Bengal	Kirity Roy
12	Bridging for Sustainable Development , North-East India	Kshetrimayum Onil
13	Center for Alternative Approaches and Creative Action (CAACA)	Adv Sivamanithan
14	Centre for Social Development (CSD)	K. R. Soumya
	Centre for Peace Studies, Hyderabad	S. Q. Masood
15	Chaitanya Rural Development Society,Haveri	S. H. Majeed
16	Chand Bibi Mahila Sewa Sahaya Sangha	Sameena Begum
17	Civil Society Forum on Human Rights (CSFHR), Orissa	Chandranath Dani

18	Context India	Pradeep Esteves
19	Deepa Mahila Sangha	Rebiya
20	Dr. Abdul Kalam Mahila Swa Sahaya Sangha	
21	Eco Foundation for Sustainable Alternatives (EFSA)	Sudha
22	Ekadanta Samasthe	Shivanand
23	Grameena Abhivruddhi Samasthe, Gadag	Shankaranna F.Hadapad
24	HKGN Mahila Sewa Sahaya Sangha	Farzana Taj
25	Human Rights Empowerment Council of India	Sharukh Khan
26	IARDS	Ramesh Patil
27	INSAF-Karnataka, Citizens Forum for Mangalore Development and Karavali Karnataka Janabhivruddhi Vedike	Vidya Dinker
28	Indian labour Union (ILU)	N.Raja, Santhosh, B., Vinod Kumar, R.
29	Indira Gandhi Mahila Swasahaya Sangha	Rizwana Begum
30	Janani Rural and Urban Development Society	B.G. Sali
31	Janshakti Samsthe,Hirekeruru	Sridhar Gayakwad
32	Janavikasa Foundation	Chaitanya RDS
33	Jeevan Pragati Seva Samaste	Durgava H Harijan

34	Karnataka Rajya Vikalachethanara Rakshana Samithi (R)	Chandrasekhar Puttappa
35	Karnataka State Disabled & Caregivers Federation	Rashri Rangappa Dasar
36	Kreetam Law Associates	Adv.Vasanth Adithyan
37	Kumareswar Education & Rural Development Association, Bijapur	Ramesh Sangati
38	Manasa Sarovara Mahila Swa Sahaya Sangha	
39	NEEDS, Ranebennur	H.F.Akki
40	Oasis India	
41	Onake Obbava Mahila Sangha	Naziriya
42	Padmavathi Rural and Urban Development Society, Belgaum	P.G.Mantagi
43	Parivartan Rural Urban Educational Development Society, Gulbarga	Vasanth Kumar
44	Radha Rural Development Society	Radha
45	Rani Chennamma Mahila Swasahaya Sangha	Ayesha Banu
46	Razia Sultana Mahila Swasahaya Sangha	Syeda Ayesha Begum
47	Red Rose Mahila Swasahaya Sangha	Mary Priya
48	Renukadevi Mahila RDS, Haveri	
49	RIGHTS,Kerala	Ajay

50	SafaiKarmachari Kavalu Samithi	K.B.Oblesh
51	Sahana Rural Development Society,Belgaum	Dr.S.S.Tallur
52	Samruddhi Charitable Trust	Puneet Saale
53	Sampige Mahila Swasahaya Sangha	Vinnarasi
54	Sanjeevini Samaste,Haveri	Radha
55	Sarvoday Seva Shikshana Samithi,Gadag	Basavaraj S Naregal
56	Shree Sai Grameena Abhivruddhi Samasthe,Gadag	Shankaranna F Hadapad
57	Shrishivachidambar Education and Rural Development Society,Gadag	Chidambar P.Nimbaragi
58	Sneha Poorwa Foundation, Bijapur	Girish S. Salimath
59	Sneha Sadana Centre for Internal Social Action	Sr. Sahana
60	Srinidhi Woman Rural Development Society, Haveri	Prema Latha Muddi
61	Srushti Integrated Urban and Rural Development Service Society,Gadag	K.K.Malode
62	Students for Good Governace, Bangalore	Blessy S, Kiran.B.J, Rajesh, Naina Samreen, R.Sushil, Nanditha.R, Rajesh.G.C Hephzibah.A, Shreyas, Susai A R, Anjana.K.R, Shiva Kumar.G, William, Jayashree.M.C,

63	Swayamkrushi Rural and Urban Development Society (SRUDS), Nellore, Andhra Pradesh	T.Srilatha
64	Tiger Tippu and Baba Saheb Ambedkar Welfare Organisation, Bangalore	
65	Training Editorial Development Services Trust (TEDS)	Cynthia Stephen
66	Tungabhadra Mahila Swasahaya Sangha	Meher Taj
67	Ulavi Channabasaveshara Samasthe	Shilpa
68	Urban Research Centre(URC)	Gururaj Budhya
69	VECARD Trust	Ekant Mudigoudra
70	Vidya Mahila Samaste,Gadag	Manjula Kalakeri
71	Vikasa Rural and Urban Develoment Society, Haveri	Sushil Kumar Nadiger
72	Vinoba Saravara Mahila Swasahaya Sangha	
73	VIVA	Santa Sylvia
74	Youth Empowered in Action for Humanity (YEAH)	John Shanthakumar Joseph

Civil Society Forum Manifesto - Key Demands

Money for basic needs to be reserved as first charge on resources:

- * All basic rights and entitlements, such as food, water, child care, education, health, employment guarantee and social security should be universalised.
- * These should be delivered by the state machinery ensuring universal access, availability, affordability and quality and not privatised. The budgets required for universalising these should be estimated realistically, earmarked and implemented through a law and not merely through schemes or sub-plans.
- * Resources for ensuring basic needs should be found by imposing wealth, inheritance, turnover and green taxes and doing away with subsidies, tax exemptions and loan write-offs to the rich.
- * Prevent Aadhaar Exclusions: Ensure that no one is excluded because of Aadhaar to avail of their social security entitlements especially rations, pensions, NREGA wages, etc.

Decentralisation - Rural and urban local governance:

- * All the subjects listed in the 11th and 12th Schedules of the Constitution, along with the 3Fs – funds, functions and functionaries - must be made mandatory for the Panchayath Raj Institutions/ ULBs through a Constitution Amendment by creating a separate list for local bodies.

Corruption:

- * An effective Lok Pal at the centre and effective Lok Ayuktas in the states should be created who have true autonomy to file cases without seeking sanctions, investigate and prosecute those indulging in corruption and maladministration.
- * Operationalise the Whistle Blowers Protection Act, passed in 2014
- * Enact the Grievance Redressal Bill (Right of Citizens for Time Bound

Delivery of Goods and Services and Redressal of their Grievances Bill, 2011)

- * Amend the Prevention of Corruption Act to undo the regressive amendments made to the law in 2018
- * Strengthen the Right to Information regime by: ensuring timely and transparent appointments of information commissioners
- * Enact a law to provide an institutional framework for pre-legislative consultation
- * Strengthen independence of institutions of oversight- CBI, CVC, CAG, etc.
- * Enactment of a social audit legislation
- * Ensure that institutions like the CBI and CVC can function independently.

Liberalisation, privatisation and globalisation:

- * Trade policy should be consistent with and promote the broader development vision for the country, which must serve the interests of farmers, workers and the marginalised, defend local industries against unfair trade and retain domestic policy space.
- * Parliament should discuss the proposed trade treaties and the trade agreements should become legal only when parliament ratifies them.

Employment:

- * Rather than resorting to unconditional Universal Basic Income (UBI), providing employment guarantee in both rural and urban areas to all adults and paying them minimum wages (at Rs. 18,000 per month at 2016 prices) for work done would ensure that everyone

has work, that everyone's basic needs are met and that, in addition, land and water conservation and other social goals are met.

- * Fill up 69 lakh sanctioned government posts for effective delivery of services for the welfare of the people.
- * Regularise employment of Anganwadi, ASHA, midday meal workers, etc.

Electoral reforms:

- * Laws should be amended to bring in proportional representation (instead of the first-past-the-post system) so that every person's vote gets counted.
- * A law regulating political parties to bring in inner-party democracy, make them accountable and transparent about their funding should be passed.
- * Funding of political parties by the corporate sector should be banned.
- * Persons with criminal records or cases pending against them should not be allowed to stand for elections.

Agriculture:

- * A law, 'The Farmers' Right to Guaranteed Remunerative Minimum Support Prices for Agricultural Commodities Bill, 2018', should be passed to assure remunerative prices (at least 50% on C2 Cost of Cultivation) for all farm produce through expanded and decentralised procurement, deficit payment and market intervention endorsed by the AIKSC.
- * 'The Farmers' Freedom from Indebtedness Bill, 2018' endorsed by the AIKSCC should be passed to provide one-time relief from debt to even small and marginal farmers who borrow from money-

lenders and set up a permanent Farmers' Debt Relief Commission to look into each case.

- * The state should support and incentivise cooperative form of agriculture (from input and credit to farming, storage, processing, transportation and marketing of output) by way of farmers' collectives, Farmer Producer Organisations and farmers' direct marketing efforts - on the lines of AMUL

Land issues:

- * Implement redistributive land reforms and stop forcible land acquisition.
- * Protect dalits and tribals from forced evictions.
- * Ensure implementation of land ceiling laws, transfer of surplus and specially reserved land and other available land to landless poor and Dalits.
- * Provide land rights, leasing rights and pattas to women.

Labour rights

- * Minimum wages need to be fixed as per the VII Pay Commission calculation as per 15th Indian Labour Conference to cover all basic needs of a worker and his family which works out to about Rs. 18,000 /worker/month at 2016 prices. All wages should be linked to rise in cost of living index.
- * The practice of fixing minimum wages sector by sector should be given up and a general minimum wage for all unskilled, semi-skilled and skilled and highly skilled work fixed for all unorganised sectors.
- * The Unorganised Workers' Social Security Act needs to be amended to strengthen it with a source of funding through contributions from employers, employees and government.

- * Provide unconditional, non-contributory, universal social security pensions to all elderly above 60 years.

Migration:

- * The state should bring in policy measures to curb distress migration, due to inadequate or inappropriate development of an area, through suitable plans and programmes like effective implementation of employment guarantee and other schemes.
- * They need to be assured basic services and other support, such as access to decent wages and shelter at the destination of migration.
- * Measures to provide them with an identity card and the right to vote from wherever they are currently located should be implemented.
- * Strict enforcement of the Inter-State Migrant Workmen's Act has to be insisted upon.
- * Intra-state migrants should also be provided with the same facilities as envisaged under the Inter-State Migrant Workmen's Act by enacting a common law on migration.
- * School-going children should be prevented from migrating through placement in residential schools, etc.
- * Government-subsidised social rental housing should be made available in all cities
- * Designate Grama Panchayats and municipal wards as registering bodies for inter-state and intra-state migrants,

Bonded labour:

- * Develop a National Action Plan to eradicate bonded labour and labour trafficking.
- * Establish a national four digit toll-free number that will facilitate immediate response and intervention in cases of reported bonded labour and trafficking for labour.

- * Immediate assistance of Rs 20,000/- under the Central Sector Scheme to be fully operational and institutionalised.
- * State and district-level mechanisms such as the State High-Power Committee and vigilance committees must be activated
- * A permanent inspection machinery should be there, for example with labour inspectors, vigilance committee members and other officials to continuously track bonded labour.
- * Persons knowledgeable about bonded labour and members of civil society groups working against bonded labour should be inducted into the vigilance committees
- * Comprehensive Rules and Procedures must be passed to give full scope to all the provisions in the Act.
- * Decent conditions of work, including payment of minimum wages, must be ensured in every workplace where bonded labour is identified.
- * The loans being repaid by pledging children as bonded labour should also be extinguished and the children freed and rehabilitated.

Anti-human trafficking:

- * The scope of intervention of the Anti-Human Trafficking Unit of the State Police should be enlarged to include crimes of trafficking of bonded labour, as much of the contemporary form of bonded labour is migratory in nature.
- * Amend the Immoral Traffic Prevention Act to include trafficking of bonded labour, for child labour, organ transplantation, child pornography, paedophilia, child sexual abuse, etc.
- * The State Anti-Human Trafficking Units are to respond immediately to complaints of trafficking of labour by rescuing victims, filing of FIR and arresting perpetrators as per Section 370 of IPC.

Homelessness

The National Programme for Shelter and other Services for Urban Homeless is now a component of National Urban Livelihood Mission (NULM), viz. every one lakh urban population to have at least one permanent and well-equipped all-weather shelter

Housing:

- * A Right to Housing Act should be passed.
- * The Slum Rehabilitation Authority's (SRA) model and forced evictions without prior informed consent should stop and the entire land occupied by slum-dwellers, where tenable, should be handed over to them to build houses on their own.
- * States should pass the law on Property Rights to Slum-Dwellers.

Right to Food

- * In order to avoid exclusion errors, the PDS benefits must be made universal. Those who wish to avail themselves of the PDS should get self-selected as in the MGNREGA.
- * Each person should be entitled to at least 10 kgs food grains per month and 800 grams of oil/person/month or 2.8 kgs per family; 1.5kg pulses per person/month or 5.25 kgs per month/family. In addition, eggs, milk, fruits and vegetables should be made available through the PDS.
- * Legal, programmatic and institutional provisions must be made to ensure maternity entitlements that are equivalent to at least minimum wages at prevalent rates for nine months for all women.
- * Mid-day meal scheme (MDMS) to be extended up to +12 or PUC end.

- * Food and food grains to be locally procured and prepared for PDS, MDMS and ICDS.
- * ICDS and Mid-day Meals: The diet under the Integrated Child Development Services (ICDS) and mid-day meals should be enhanced through the use of millets, eggs and milk to be provided 6 days a week, yogurt, and meat (for those who eat it).
- * Stop the systematic budget cuts and privatisation of food and nutrition programmes of the government like ICDS, Mid-Day Meal, etc.
- * Provide all the identified PVTGs nationwide with doorstep delivery of a special free nutritional package of 35 kg foodgrain, 2 kg of dal, 2 kg cooking oil and 1 kg of ghee every month.
- * Remove bans on slaughter of unproductive cows on religious and other grounds.
- * Special measures like free kitchens for vulnerable sections of the population such as migrant workers, destitutes, widows, disabled persons need to be provided.

Right to water

- * A lifeline supply of water, about 8,000 ltrs per family, should be provided free of cost universally. Higher amounts of consumption should be charged graded fees.
- * Rejuvenate all kinds of water resources [lakes, ponds, man-made tanks, etc.] in both rural and urban areas through conservation, management, reuse and rainwater harvesting to answer the shortage of water.
- * The policy should encompass municipal projects of the same nature using roads as collection paths and parks as storage and recharging units.

Right to education

- * Spend 6% of GDP for education as recommended by the Education Commission
- * State should ensure a common schooling system.
- * Amend the RTE Act to make education free and compulsory from pre-school for 3 to 6 year-olds to higher secondary education for 15 to 18 year-olds (Class 12) as legal entitlements.
- * Proper protocols should be developed to ensure retention of all children
- * Designated officials not following protocol should be held accountable for every out-of-school child by imposing penalties.
- * Ensure that every school, including government schools, is RTE compliant by 2022.
- * Ensure the level of all government schools to that of the Kendriya Vidyalayas.
- * Secondary education from the age of 15 to 18 years should be compulsory in either of two streams, academic or vocational, or a combination of both, based upon the aptitude and best interest of the child.
- * Norms under RTE should be: one teacher per class, one classroom per teacher, drinking water, a specific number of toilets for boys and girls based on their numbers, playground, compound, cleaner and watchman.

Right to Health

- * Accelerate government expenditure on health care gradually over a period of five years to a minimum of 3% of GDP.

- * Open Community Clinics in line with Delhi Government's nationally and internationally acclaimed Mohalla Clinics.
- * Ensure Universal Access to Health Care that ensures free, just, equitable, quality health care (preventive, protective, curative, rehabilitative) to ALL citizens where the State is the primary provider and regulator of all health care services.
- * The thrust must be on public provisioning for health services and infrastructure, rather than the current trend of introduction of insurance based models where the government pays for the premiums while health care provisioning is left to the private sector
- * Regulation of private health system with capping of prices, standard treatment protocols. etc.
- * A public health cadre should be developed.
- * Social determinants of health to receive adequate focus.
- * The former 3-year Licentiate Medical Practitioner (LMP) course should be revived so that these doctors can provide services at the Primary Health Centres where MBBS degree holders are not willing to go now.

Women's Empowerment

- * We demand the immediate passing of the 33% Reservation Bill for women in Assemblies and Parliament and which should be increased it to 50%
- * All government created and allotted housing and house-sites should be done in the name of the woman head of household.
- * 50% representation of women in other government structures like judiciary and police at all levels
- * Sexual harassment complaints committee set up in all workplaces where women work.

Children's issues

- * Licencing by designated authorities before conducting marriages should be made compulsory to prevent child marriages.
- * ECCD should be universalised as per the SC order in the Right to Food case, within the time-frame agreed to by States through affidavits to the SC.
- * One anganwadi centre/sub-centre should be established 'on demand' for every 400 population wherever there are 40 or more children aged 0-6.
- * Land to be acquired, purchased or rented at prevailing market rates for fulfilling these infrastructure norms where anganwadis are currently unavailable.
- * Convert anganwadis into full day-care centres (crèches) for children 0-6 to help all working women and their children. Creches should be open for at least 10 hours, say from 8AM to 6PM.
- * Drinking water, child-friendly toilets, separate room for sleeping, indoor play equipment and playgrounds with outdoor play equipment to be provided at all anganwadis/creches.
- * Child labour: If the compulsory school age is raised to 18 years, as suggested in this manifesto, the minimum age for general employment in any sector, including in agriculture, animal husbandry, etc., should also be raised to 18 years to be in consonance with the age at which compulsory schooling ends.
- * Children's participation: All policy and law framing must be undertaken in a democratic partnership with elected leaders from children's and youth collectives

Dalits:

- * The SC/ST Sub-Plan should be given statutory status by passing Central legislation in this regard, as in Andhra Pradesh ensuring that the amounts allocated in this sub-plan do not lapse or are misused.

- * SC/STs without land, house, water, anganwadi, health, education and jobs need to be identified and schemes should reach those who are currently deprived of these.
- * Set up a national mission to end manual scavenging and sewer workers death and full implementation of the Prohibition of Employment as Manual Scavengers and their Rehabilitation Act, 2013. Ensure requisite changes in technology and law to ensure dignity and safety of sanitation workers.
- * The practice of providing free labour to upper castes in certain traditional tasks by SCs/STs, should be brought under the definition of bonded labour.

Rights and welfare of forest-based tribals

- * Reversing tribal land alienation through a range of legislative measures including Gram Sabha's participation in the identification, investigation and restoration of lands to tribal people.
- * Improved Implementation of Forest Rights Act.
- * Issues of the differently-abled
- * The main pressing demand of the disability sector is to have an independent ministry and not to be clubbed under any other ministry.
- * Rules should be framed by all States to implement the Rights of Persons with Disabilities Act of 2017.
- * Proper implementation of the provisions of the Rights of Persons with Disabilities Act and the Mental Health Care Act.
- * 5% of the budget should be earmarked for the sector and not allowed to lapse.
- * 3% of local body, Assembly and Lok Sabha constituencies should be reserved for the disabled.

- * All policies and schemes of the government and public institutions must be required to carry out disability audits and ensure accessibility of all public spaces and transport for PWDs.
- * Implementation of reservations, childcare for disabled persons and effective ICDS integration of all disabled children.
- * PWDs should have first claim on all land distribution programs of government surplus lands.
- * Employment guarantee must provide for inclusion of PWDs.

Caregivers:

- * As per the RPWD Act 2016 caregiver allowances should be given and caregivers should be covered under social security schemes.

Sexual minorities:

- * Action to be taken to control the violence/harassment meted out by the police to street-based sexual minorities.
- * Provide grant-in-aid as part of self-employment, sanction houses and lands to such women under its housing schemes. Women affected by HIV should have ART facilities in all district hospitals.
- * The requirement of giving father's name must be changed to mother's name.

Sanitation:

- * Rehabilitation of manual scavengers has to be taken up in mission mode with a fixed time-frame under the Swachh Bharat Abhiyan and decent alternative jobs provided to them along with compensation.
- * Adequate number of jetting machines should be procured to replace manual scavengers for clearing clogged sewers.

- * Efficient and eco-friendly collection of solid waste, including segregation at source, segregated collection in mechanised, closed vehicles to prevent manual handling, containerized storage, local processing of biodegradable waste, recycling of dry wastes and scientific disposal of rejects as spelt out in the Ministry of Forest & Environment Rules 2016 need to be implemented as a top priority.
- * To improve working conditions of municipal sanitation workers, the contract system should be ended, and payment of minimum wages, observance of occupational safety standards and social security should be ensured.

Protection of environment and sustainability:

- * Legally empower relevant local assemblies like gram sabhas, mohalla sabhas, tribal councils to be part of decision-making, monitoring, enforcement and redressal structures to improve environmental governance.
- * Following due process and facilitation of genuine public consultations in the case of all large investments, especially industries and infrastructure projects.
- * Legislation to incentivise the manufacture and use of public transport and non-motorised private vehicles and disincentivise the manufacture and use of private cars.

Urban transportation:

- * Formation of Urban Mobility Transport Authority (UMTA) and integrating mobility development under one umbrella is the need of the hour.
- * An accessible, affordable, frequent, reliable, and prioritized bus transport system is the need of the hour in cities and rural areas.
- * Effective feeder systems.

- * Private vehicles need to be dis-incentivised by imposing a congestion tax, higher taxes for second and third vehicles, graded parking fees, etc.
- * Cheaper, existing surface rail options for intra-city transport should be explored Private vehicles need to be dis-incentivised by imposing a congestion tax, higher taxes for second and third vehicles, graded parking fees, etc.
- * Cheaper, existing surface rail options for intra-city transport should be explored rather than capital-intensive metro options.
- * Private vehicles need to be dis-incentivised by imposing a congestion tax, higher taxes for second and third vehicles, graded parking fees, etc.

Human Rights Defenders

- * Enact a strong law, in compliance with international standards, for the protection of human rights defenders and enable them to continue their legitimate peaceful work.
- * Demonstrate through policies and action steps taken to end the intimidation, harassment and judicial persecution faced by human rights defenders.
- * Refrain from acts leading to the closure of civil society organisations or the suspension of their peaceful activities,.
- * Ensure that security forces, including the police, abide by the United Nations basic principles on the use of force and firearms by law enforcement officials.

Human Rights Institutions

- * Ensure that human rights institutions, like the National Human Rights Commission, are autonomous and independent and are

avenues of justice for human rights defenders and victims of human rights violations.

- * Amend the Protection of Human Rights Act, 1993, guaranteeing complete independence and autonomy to the NHRC empowering the NHRC to pass binding orders and with powers to implement its orders.
- * Ensure that other National Commissions established subsequent to 1993 are also included as deemed members of NHRC.

Judicial Reforms

- * Implementation of the formal Gram Nyayalaya Act 2008 across the nation.
- * The selection process for the appointment of judges at all levels by the judicial appointment commissions to be specified.
- * Strengthen and support the Legal Aid Cells
- * "Reclaiming the Republic" document We broadly endorse all the objectives and action points proposed in the document "Reclaiming the Republic" prepared by the group of eminent thinkers led by Justice A.P.Shah.

Conclusion:

- * Parties need to make the forthcoming Lok Sabha elections free and fair by: Commitment towards strengthening democracy by engaging in fair electoral practices
- * Not engaging in any kind of influencing of voters by way of kind, cash, favours or threats to citizens
- * Ensuring that all promises made to the citizens during the course of the elections and as mentioned in the manifesto are legal and constitutionally valid

- * Ensuring democratic practices within the functioning of the party
- * Providing adequate representation of women and people from marginalized sections in the list of contesting candidates
- * Committing to reduce the influence of money power in elections – by not exceeding the ceiling on expenditure incurred during election campaigning
- * Prohibiting candidates with criminal charges from contesting the elections
- * Supporting a provision for the Election Commission to forward the assets and liabilities information declared by the candidates to IT department and Enforcement Directorate for action against illegal possession of assets.
- * Ensuring that tickets are given only to persons with a clean record of service, who are non-communal Not indulging in horse-trading post elections. Above all, by abiding by Constitutional values and rule of law.

ನಾಗರಿಕ ಸಮಾಜ ವೇದಿಕೆ ಪ್ರಣಾಳಿಕೆ - ಪ್ರಮುಖ ಬೇಡಿಕೆಗಳು

ಮೂಲಭೂತ ಅಗತ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ಇರುವ ಹಣವನ್ನು ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಅಗತ್ಯ ಪೂರೈಕೆಯ ಆದ್ಯತೆಗೆ ಮೀಸಲಿಡಬೇಕು:

- * ಆಹಾರ, ನೀರು, ಮಕ್ಕಳ ಆರೈಕೆ, ಶಿಕ್ಷಣ, ಆರೋಗ್ಯ, ಉದ್ಯೋಗ ಖಾತ್ರಿ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಭದ್ರತೆಯಂತಹ ಎಲ್ಲಾ ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕುಗಳು ಹಾಗೂ ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕಗೊಳಿಸಬೇಕು.
- * ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಲಭ್ಯವಾಗುವಂತೆ, ಕೈಗೆಟುಕುವಂತೆ ಹಾಗೂ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಖಾತ್ರಿಯೊಂದಿಗೆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ ಇವುಗಳನ್ನು ಜನರಿಗೆ ಒದಗಿಸಬೇಕು, ಖಾಸಗೀಕರಣಗೊಳಿಸಬಾರದು. ಇವುಗಳ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕರಣಕ್ಕಾಗಿ ಅಗತ್ಯವಿರುವ ಆಯವ್ಯಯಗಳನ್ನು ವಸ್ತುನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಅಂದಾಜು ತಯಾರಿಸಬೇಕು, ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡಬೇಕು ಹಾಗೂ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಬೇಕು, ಕೇವಲ ಯೋಜನೆಗಳು ಅಥವಾ ಉಪ ಯೋಜನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಮಾಡಬಾರದು.
- * ಆಧಾರ್ ವಂಚಿತರಾಗುವುದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವುದು: ಆಧಾರ್ ಚೀಟಿ ಇಲ್ಲದಿರುವ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಭದ್ರತಾ ಹಕ್ಕುಗಳು, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪಡಿತರ, ಪಿಂಚಣಿ, ಎನ್‌ಆರ್‌ಇಜಿಎ ವೇತನ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳಂತಹ ಲಾಭಗಳಿಂದ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ಸಹ ವಂಚಿತರಾಗದಿರುವಂತೆ ಖಾತ್ರಿಪಡಿಸುವುದು.

ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ - ಗ್ರಾಮೀಣ ಹಾಗೂ ನಗರ ಸ್ಥಳೀಯ ಆಡಳಿತ:

- * 3 ಎಫ್‌ಗಳು - ಫಂಡ್‌ಗಳು (ನಿಧಿ), ಫಂಕ್ಷನ್‌ಗಳು (ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣೆಗಳು) ಹಾಗೂ ಫಂಕ್ಷನರೀಸ್ (ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುವವರು) ಇವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಂವಿಧಾನದ II ಹಾಗೂ 12ನೇ ಅನುಸೂಚಿಗಳಲ್ಲಿ ನೀಡಿರುವಂತಹ ಎಲ್ಲಾ ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ಸಹ, ಸ್ಥಳೀಯ ಅಂಗಗಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಮೂಲಕ ಸಂವಿಧಾನ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಿ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಕಡ್ಡಾಯಗೊಳಿಸಬೇಕು.

ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ:

- * ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾದ ಲೋಕ್ ಪಾಲ್, ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾದಂತಹ ಲೋಕಾಯುಕ್ತಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಬೇಕು. ಇವುಗಳಿಗೆ, ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಬಂಧಗಳಿಲ್ಲದೆ, ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ ಹಾಗೂ ಅಧಿಕಾರ ದುರ್ಬಳಕೆ ಮಾಡುವ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವವರ ವಿರುದ್ಧ ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ದಾಖಲಿಸುವುದು ಸೇರಿದಂತೆ ತನಿಖೆ ನಡೆಸುವುದು ಹಾಗೂ ಶಿಕ್ಷೆ ನೀಡುವ ನಿಜವಾದ ಸ್ವಾಯತ್ತತೆ ನೀಡಬೇಕು.

- * 2014ರಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲಾದಂತಹ ಜಾಗೃತಗೊಳಿಸುವವರ ರಕ್ಷಣಾ ಕಾಯ್ದೆಯನ್ನು (Whistle Blowers Protection Act) ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಗೆ ತರಬೇಕು.
- * ಕುಂದುಕೊರತೆ ನಿವಾರಣಾ ಮಸೂದೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಬೇಕು (ನಾಗರಿಕರಿಗೆ ವಸ್ತುಗಳು ಹಾಗೂ ಸೇವೆಗಳು ಸರಿಯಾದ ಸಮಯಕ್ಕೆ ತಲುಪುವ ಹಕ್ಕು ಹಾಗೂ ಅವರ ಕುಂದುಕೊರತೆಗಳ ನಿವಾರಣಾ ಮಸೂದೆ, 2011).
- * 2018ರಲ್ಲಿ ಕಾನೂನಿಗೆ ತರಲಾದ ಪ್ರತಿಗಾಮಿ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳನ್ನು ಮೊದಲಿನಂತೆ ಮಾಡಲು ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ ನಿರ್ಮೂಲನಾ ಕಾಯ್ದೆಯನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಬೇಕು.
- * ಮಾಹಿತಿ ಆಯುಕ್ತರ ನೇಮಕಾತಿಯನ್ನು ಸಮಯೋಚಿತ ಹಾಗೂ ಪಾರದರ್ಶಕಗೊಳಿಸುವ ಮೂಲಕ ಮಾಹಿತಿ ಹಕ್ಕು ಕಾರ್ಯಭಾರವನ್ನು ಬಲಪಡಿಸುವುದು.
- * ಶಾಸಕಾಂಗ ಪೂರ್ವ ಸಮಾಲೋಚನೆಗೆ ಸಾಂಸ್ಥಿಕ ಚೌಕಟ್ಟನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಕಾನೂನನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವುದು.
- * ಸಿಬಿಐ, ಸಿವಿಸಿ, ಸಿಎಜಿ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳಂತಹ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಬಲಪಡಿಸುವುದು
- * ಸಾಮಾಜಿಕ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧನಾ ಶಾಸನವನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವುದು;
- * ಸಿಬಿಐ ಹಾಗೂ ಸಿವಿಸಿಯಂತಹ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಸ್ವತಂತ್ರ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣೆಯನ್ನು ಖಾತ್ರಿಪಡಿಸುವುದು.

ಉದಾರೀಕರಣ, ಖಾಸಗೀಕರಣ ಹಾಗೂ ಜಾಗತೀಕರಣ:

- * ವ್ಯಾಪಾರ ನೀತಿಯು, ರಾಷ್ಟ್ರದ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಪೋಷಿಸುವಂತೆ ಹಾಗೂ ಸುಸಂಗತವಾಗಿರಬೇಕು, ರೈತರು, ಕಾರ್ಮಿಕರು ಹಾಗೂ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿರುವ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕಾಯುವಂತಿರಬೇಕು, ಅನುಚಿತ ವ್ಯಾಪಾರದ ವಿರುದ್ಧ ಸ್ಥಳೀಯ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವಂತಿರಬೇಕು ಹಾಗೂ ಸ್ಥಳೀಯ ನೀತಿ ಅಂತರವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತಿರಬೇಕು.
- * ಸಂಸತ್ತು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿತ ವ್ಯಾಪಾರ ಒಪ್ಪಂದಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಬೇಕು ಹಾಗೂ ಕೇವಲ ಸಂಸತ್ ಅನುಮೋದಿಸಿದ ನಂತರ ಮಾತ್ರ ವ್ಯಾಪಾರ ಒಪ್ಪಂದಗಳು ಕಾನೂನುಬದ್ಧವಾಗಬೇಕು.

ಉದ್ಯೋಗ:

- * ಬೇಷರತ್ತು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಮೂಲಭೂತ ಆದಾಯ (unconditional Universal Basic Income (UBI)ಕ್ಕೆ ಮೊರೆ ಹೋಗುವ ಬದಲು, ಗ್ರಾಮೀಣ ಹಾಗೂ ನಗರ ಎರಡೂ

ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿನ ವಯಸ್ಕರಿಗೆ ಉದ್ಯೋಗ ಖಾತ್ರಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಅವರು ನಿರ್ವಹಿಸುವಂತಹ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಜೀವಿಸಬಲ್ಲಂತಹ ವೇತನವನ್ನು ನೀಡುವುದು (2016ರ ದರಗಳಂತೆ ಮಾಸಿಕ ರೂ.18,000) ಇಂತಹ ಕ್ರಮಗಳಿಂದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಉದ್ಯೋಗ ದೊರೆಯುವುದನ್ನು ಖಾತ್ರಿಪಡಿಸಬಹುದು, ಎಲ್ಲರ ಮೂಲಭೂತ ಅಗತ್ಯಗಳ ಪೂರೈಕೆಯನ್ನು ಖಾತ್ರಿಪಡಿಸಬಹುದು, ಹಾಗೂ ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಭೂಮಿ ಹಾಗೂ ಜಲ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯಂತಹ ಇತರೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಗುರಿಗಳನ್ನೂ ಸಹ ಸಾಧಿಸಬಹುದು.

- * ಜನರ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಸರ್ಕಾರದ ವಿವಿಧ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಜನರಿಗೆ ತಲುಪಿಸುವ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ವಿಧಾನವನ್ನು ರೂಪಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ 69 ಲಕ್ಷ ಅನುಮೋದಿತ ಸರ್ಕಾರಿ ಉದ್ಯೋಗಗಳನ್ನು ತುಂಬಿಸುವುದು.
- * ಅಂಗನವಾಡಿ, ಆಶಾ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಬಿಸಿಯೂಟ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು, ಇತ್ಯಾದಿ ಉದ್ಯೋಗಗಳನ್ನು ಖಾಯಂಗೊಳಿಸುವುದು

ಚುನಾವಣಾ ಸುಧಾರಣೆಗಳು:

- * ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮತಕ್ಕೂ ಬೆಲೆ ದೊರೆಯುವಂತಾಗಲು ಪ್ರಮಾಣಾನುಗುಣ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯವನ್ನು (ಮೊದಲು-ಹಿಂದೆ-ನಂತರದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬದಲಿಗೆ) ತರುವಂತೆ ಕಾನೂನನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಬೇಕು.
- * ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕಾಗಿ, ಪಕ್ಷದ ಆಂತರಿಕ ಪ್ರಜಾಸತ್ತೆಯನ್ನು ತರಲು, ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ತರಲು ಹಾಗೂ ಹಣ ಕ್ರೋಢೀಕರಣದಲ್ಲಿ ಪಾರದರ್ಶಕತೆಯನ್ನು ತರುವ ಸಲುವಾಗಿ ನಿರ್ಬಂಧಿತ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವುದು.
- * ಕಾರ್ಪೊರೇಟ್ ವಲಯದಿಂದ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳಿಗೆ ಹಣ ಸಂದಾಯವಾಗುವುದನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಬೇಕು.

ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಚುನಾವಣೆಗೆ ನಿಲ್ಲುವುದನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಬೇಕು.

ಕೃಷಿ:

- * ವಿಸ್ತಾರಗೊಳಿಸಿದ ಹಾಗೂ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕೃತ ಸಂಗ್ರಹಣೆ, ಎಐಕೆಎಸ್‌ಸಿ ವತಿಯಿಂದ ಹಿಂಬರಹ ಒದಗಿಸಲಾದಂತಹ ಕೊರತೆ ಪಾವತಿ ಹಾಗೂ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಮಧ್ಯಸ್ಥಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕ ಎಲ್ಲಾ ಕೃಷಿ ಉತ್ಪನ್ನಗಳಿಗೆ ಕನಿಷ್ಠ ಬೆಂಬಲ ಬೆಲೆಗಳನ್ನು (ಸಾಗುವಳಿಯ ಸಿ2 ಬೆಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕನಿಷ್ಠ 50%) ಖಾತ್ರಿಪಡಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಕೃಷಿ ಉತ್ಪನ್ನಗಳಿಗೆ ಖಾತ್ರಿಪಡಿಸುವ ಕನಿಷ್ಠ ಬೆಂಬಲ ಬೆಲೆಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ರೈತರ ಹಕ್ಕು ಮಸೂದೆ, 2018, ಕಾನೂನನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಬೇಕು.

- * ಸಾಲ ನೀಡುವವರಿಂದ ಸಾಲ ಪಡೆಯುವ ಸಣ್ಣ ಹಾಗೂ ಅತಿ ಸಣ್ಣ ರೈತರಿಗೆ ಒಂದು ಬಾರಿಯ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಒದಗಿಸಲು, ಇಂತಹ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪ್ರಕರಣವನ್ನೂ ಬಗೆಹರಿಸಲು, ರೈತರ ಖಾಯಂ ಋಣ ಪರಿಹಾರ ಆಯೋಗವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ, ಎಐಕೆಎಸ್‌ಸಿ ವತಿಯಿಂದ ಅನುಮೋದಿಸಲಾದಂತಹ ರೈತರ ಋಣಭಾರಮುಕ್ತ ಮಸೂದೆ, 2018 ಅನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಬೇಕು.
- * ಅಮುಲ್ ಸಂಸ್ಥೆ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವಂತೆ, ರೈತರ ಸಮೂಹಗಳು, ರೈತ ಉತ್ಪಾದಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಹಾಗೂ ರೈತರ ನೇರ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಪ್ರಯತ್ನಗಳ ಮೂಲಕ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ ಸಹಕಾರಿ ಸ್ವರೂಪದ ಕೃಷಿಯನ್ನು (ಕೃಷಿ, ಶೇಖರಣೆ, ಸಂಸ್ಕರಣೆ, ಸಾಗಣೆಗೆ ಹೂಡುವಳಿ ಹಾಗೂ ಸಾಲವನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದರಿಂದ ಹಿಡಿದು ಉತ್ಪನ್ನದ ಮಾರ್ಕೆಟಿಂಗ್‌ವರೆಗೆ) ಬೆಂಬಲಿಸಬೇಕು ಹಾಗೂ ಉತ್ತೇಜಿಸಬೇಕು.

ಭೂ ವಿಷಯಗಳು:

- * ಪುನರ್ವಿತರಣೆ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಬಲವಂತದ ಭೂಮಿ ವಶಪಡಿಸುವಿಕೆಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವುದು;
- * ದಲಿತರು ಹಾಗೂ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗದವರನ್ನು ಬಲವಂತವಾಗಿ ಒಕ್ಕಲೆಬ್ಬಿಸುವುದರಿಂದ ರಕ್ಷಣೆ ನೀಡುವುದು.
- * ಭೂಮಿಯ ಗರಿಷ್ಠತ ಪರಿಮಿತಿ ಕಾನೂನುಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಖಾತ್ರಿಪಡಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮೀಸಲಿರಿಸಿರುವ ಭೂಮಿಯ ಹಾಗೂ ಇತರೆ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಭೂಮಿಯಿಲ್ಲದಿರುವಂತಹ ಬಡ ಹಾಗೂ ದಲಿತರಿಗೆ ಹಂಚಿಕೆಯಾಗುವುದನ್ನು ಖಾತ್ರಿಪಡಿಸುವುದು;
- * ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಭೂಹಕ್ಕುಗಳು, ಗುತ್ತಿಗೆ ಹಕ್ಕುಗಳು ಹಾಗೂ ಪಟ್ಟಾಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು.

ಕಾರ್ಮಿಕ ಹಕ್ಕುಗಳು:

- * 15ನೇ ಭಾರತೀಯ ಕಾರ್ಮಿಕ ಸಮಾವೇಶದಂತೆ ಕಾರ್ಮಿಕರು ಹಾಗೂ ಅವರ ಕುಟುಂಬಸ್ಥರ ಎಲ್ಲಾ ಮೂಲಭೂತ ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನೂ ಒಳಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಏಳನೇ ವೇತನ ಪಾವತಿ ಆಯೋಗದ ಪ್ರಕಾರ ಕನಿಷ್ಠ ವೇತನವನ್ನು ನಿಗದಿಪಡಿಸಬೇಕು, ಅಂದರೆ 2016ರ ದರಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಪ್ರತಿ ಕಾರ್ಮಿಕನಿಗೆ, ಮಾಸಿಕ ರೂ.18,000/- ಕನಿಷ್ಠ ವೇತನ ನಿಗದಿ. ಎಲ್ಲಾ ವೇತನಗಳನ್ನೂ ಸಹ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವ ಜೀವಿಸುವ ಸೂಚ್ಯಂಕ ದರಗಳ ಪ್ರಕಾರ ನಿಗದಿಪಡಿಸಬೇಕು.
- * ವಲಯವಾರು ಕನಿಷ್ಠ ವೇತನ ನಿಗದಿಪಡಿಸುವ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕು ಹಾಗೂ ಎಲ್ಲ ಅಸಂಘಟಿತ ವಲಯಗಳಿಗೂ ಅನ್ವಯವಾಗುವಂತೆ, ಎಲ್ಲಾ ಕೌಶಲ್ಯವಿಲ್ಲದ, ಭಾಗಶಃ

ಕೌಶಲ್ಯವುಳ್ಳ ಹಾಗೂ ಕೌಶಲ್ಯವುಳ್ಳ ಹಾಗೂ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕೌಶಲ್ಯವುಳ್ಳ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ನಿಗದಿಪಡಿಸಬೇಕು.

- * ಅಸಂಘಟಿತ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಭದ್ರತಾ ಕಾಯ್ದೆಯನ್ನು ಬಲಪಡಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ, ಉದ್ಯೋಗದಾತರು, ಉದ್ಯೋಗಿಗಳು ಹಾಗೂ ಸರ್ಕಾರದ ಕೊಡುಗೆಗಳ ಮೂಲಕ ನಿಧಿ ಕ್ರೋಢೀಕರಣದ ಮೂಲಕ ಅದನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಬೇಕು.
- * 60 ವರ್ಷಗಳಿಗೆ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟ ಎಲ್ಲ ಹಿರಿಯ ನಾಗರಿಕರಿಗೆ ಬೇಷರತ್, ಕೊಡುಗೆರಹಿತ, ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಭದ್ರತಾ ಪಿಂಚಣಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಬೇಕು.

ವಲಸೆ:

- * ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶದ ಅಸಮರ್ಪಕ ಅಥವಾ ಅನುಚಿತವಾದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಉದ್ಭವಿಸುವ ಸಂಕಟದಿಂದಾಗಿ ಗುಳೆ ಹೋಗುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲು ಸರ್ಕಾರ ಉದ್ಯೋಗ ಖಾತ್ರಿ ಹಾಗೂ ಇತರೆ ಯೋಜನೆಗಳ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಅನುಷ್ಠಾನದಂತಹ, ಸೂಕ್ತ ಯೋಜನೆಗಳು ಹಾಗೂ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಮೂಲಕ ಕಾರ್ಯನೀತಿ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕು.
- * ವಲಸೆ ಹೋಗುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಮಿಕರಿಗೆ ಯೋಗ್ಯ ವೇತನ ಹಾಗೂ ವಸತಿಗಳನ್ನು ಖಾತ್ರಿಪಡಿಸುವಂತಹ ಕ್ರಮಗಳ ಮೂಲಕ ಮೂಲಭೂತ ಸೇವೆಗಳು ಹಾಗೂ ಇತರೆ ಬೆಂಬಲ ದೊರೆಯುವುದನ್ನು ಖಾತ್ರಿಪಡಿಸಬೇಕು.
- * ವಲಸೆ ಬರುವ ಕಾರ್ಮಿಕರಿಗೆ ಗುರುತಿನ ಚೀಟಿ ಹಾಗೂ ಅವರು ಪ್ರಸ್ತುತ ಇರುವ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಮತ ಚಲಾಯಿಸುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಒದಗಿಸಲು ಅಗತ್ಯ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕು.
- * ಅಂತರ-ರಾಜ್ಯ ವಲಸೆ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಕಾಯ್ದೆಯ ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಾದ ಜಾರಿಯನ್ನು ಖಾತ್ರಿಪಡಿಸಬೇಕು.
- * ಒಳ-ರಾಜ್ಯ ವಲಸಿಗರಿಗೂ ಸಹ, ಅಂತರ-ರಾಜ್ಯ ವಲಸೆ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಕಾಯ್ದೆಯಡಿ ದೊರೆಯುವ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ದೊರೆಯುವುದನ್ನು ಖಾತ್ರಿಪಡಿಸಲು ಸಾಮಾನ್ಯ ವಲಸೆ ಕಾಯ್ದೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಬೇಕು.
- * ವಸತಿಸಹಿತ ಶಾಲೆಗಳು, ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಾತಿ ಕಲ್ಪಿಸುವ ಮೂಲಕ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುವ ಮಕ್ಕಳು ವಲಸೆ ಹೋಗುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕು.
- * ಸರ್ಕಾರಿ-ಅನುದಾನಿತ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬಾಡಿಗೆ ವಸತಿಯನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ನಗರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಲಭ್ಯಗೊಳಿಸಬೇಕು.
- * ಅಂತರ-ರಾಜ್ಯ ಹಾಗೂ ಒಳ-ರಾಜ್ಯ ವಲಸಿಗರಿಗಾಗಿ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳು ಹಾಗೂ ಮುನಿಸಿಪಾಲ್ ವಾರ್ಡುಗಳನ್ನು ನೋಂದಣಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಒದಗಿಸಬೇಕು.

ಜೀತ ಕಾರ್ಮಿಕತೆ:

- * ಜೀತ ಕಾರ್ಮಿಕ ಪದ್ಧತಿ ಹಾಗೂ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಕಾನೂನುಬಾಹಿರ ಸಾಗಣೆಯ ನಿರ್ಮೂಲನೆಗಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕ್ರಿಯಾ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವುದು.
- * ವರದಿಯಾಗುವ ಜೀತ ಕಾರ್ಮಿಕ ಹಾಗೂ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಕಾನೂನುಬಾಹಿರ ಸಾಗಣೆಯ ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ತತ್ಕ್ಷಣದ ಮಧ್ಯಸ್ಥಿಕೆ ವಹಿಸಲು ಹಾಗೂ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ನೀಡಲು ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಅಂಕಿಗಳ ಉಚಿತ ಸಹಾಯವಾಣಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದು.
- * ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಯೋಜನೆಯಡಿ ತತ್ಕ್ಷಣದ ಪರಿಹಾರವಾಗಿ ನೀಡುವ ರೂ.20,000/- ಹಣಸಹಾಯವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಗೆ ತರುವುದು ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಥಿಕಗೊಳಿಸುವುದು.
- * ರಾಜ್ಯ ಉನ್ನತ ಮಟ್ಟದ ಸಮಿತಿ ಹಾಗೂ ಕಣ್ಣಾವಲು ಸಮಿತಿಗಳಂತಹ ರಾಜ್ಯ ಹಾಗೂ ಜಿಲ್ಲಾಮಟ್ಟದ ತಂತ್ರಗಾರಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಕ್ರಿಯಗೊಳಿಸಬೇಕು.
- * ಜೀತ ಕಾರ್ಮಿಕತೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಗಾವಹಿಸಲು ಒಂದು ಖಾಯಂ ತಪಾಸಣಾ ಯಂತ್ರಾಂಗವಿರಬೇಕು, ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಕಾರ್ಮಿಕ ನಿರೀಕ್ಷಕರು, ಕಣ್ಣಾವಲು ಸಮಿತಿ ಸದಸ್ಯರು ಹಾಗೂ ಇತರೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಿಗಾವಣೆ ವಹಿಸುವಂತಿರಬೇಕು.
- * ಜೀತ ಕಾರ್ಮಿಕ ಪದ್ಧತಿಯ ಕುರಿತು ಆಳವಾದ ಜ್ಞಾನವಿರುವಂತಹ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಹಾಗೂ ಜೀತ ಕಾರ್ಮಿಕತೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಕೆಲಸ ನಿರ್ವಹಿಸುವಂತಹ ನಾಗರಿಕ ಸಮಾಜ ಗುಂಪುಗಳ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಕಣ್ಣಾವಲು ಸಮಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರ್ಪಡೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.
- * ಕಾಯ್ದೆಯಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಾವಧಾನಗಳಿಗೂ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ನೀಡಲು ವಿಸ್ತೃತ ನಿಯಮಗಳು ಹಾಗೂ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಬೇಕು.
- * ಜೀತ ಕಾರ್ಮಿಕರು ಪತ್ತೆಯಾದಂತಹ ಕೆಲಸದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಕನಿಷ್ಠ ವೇತನ ಪಾವತಿ ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಯೋಗ್ಯ ಕೆಲಸದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ಖಾತ್ರಿಪಡಿಸಬೇಕು.
- * ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಜೀತಕ್ಕಿರಿಸುವ ಮೂಲಕ ಸಾಲದ ಹಣವನ್ನು ಮರುಪಾವತಿಸುವ ಅನಿಷ್ಟ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲನೆಗೊಳಿಸಬೇಕು ಹಾಗೂ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಜೀತದಿಂದ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿ, ಪುನರ್ವಸತಿ ಕಲ್ಪಿಸಬೇಕು.

ಮಾನವ ಕಳ್ಳ ಸಾಗಣೆ:

- * ರಾಜ್ಯ ಪೊಲೀಸ್ ಇಲಾಖೆಯಡಿ ಇರುವಂತಹ ಮಾನವ ಕಳ್ಳ ಸಾಗಣೆ ನಿಗ್ರಹ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಬಲಪಡಿಸಬೇಕು. ಪ್ರಚಲಿತದಲ್ಲಿ ಜೀತ ಕಾರ್ಮಿಕತೆ ವಲಸೆ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಜೀತ ಕಾರ್ಮಿಕ ಪದ್ಧತಿ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನೂ ಇದರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಡಿ ತರಬೇಕು.

ವಸತಿರಹಿತರು

- * ನಗರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ವಸತಿರಹಿತರಿಗಾಗಿ, ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಸತಿ ಹಾಗೂ ಇತರೆ ಸೇವೆಗಳ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಈಗ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ನಗರ ಜೀವನಾಧಾರ ಮಿಷನ್‌ನ (ಎನ್‌ಯುಎಲ್‌ಐಎಂ) ಒಂದು ಅಂಶವಾಗಿದೆ. ಇದರ ಪ್ರಕಾರ ಪ್ರತಿ ಒಂದು ಲಕ್ಷ ನಗರ ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಕನಿಷ್ಠ ಒಂದು ಖಾಯಂ ಹಾಗೂ ಸುಸಜ್ಜಿತ, ಎಲ್ಲಾ ವರ್ತಮಾನಿಗಳಿಗೂ ಸರಿಹೊಂದುವಂತಹ ಸೂರು ಇರಬೇಕು.

ವಸತಿ:

- * ಗೃಹ ಹಕ್ಕು ಕಾಯ್ದೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಬೇಕು.
- * ಕೊಳಗೇರಿ ಪುನರ್ವಸತಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ (ಆರ್‌ಎಸ್‌ಎ) ಮಾದರಿ ಹಾಗೂ ಯಾವುದೇ ಮುಂಚಿತ ಸೂಚನೆ ನೀಡದೆ ಬಲವಂತದ ಒಕ್ಕಲೆಬ್ಬಿಸುವಿಕೆ ಅಭ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕು ಹಾಗೂ ಖರೀದಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿರುವ ಕಡೆ, ಕೊಳಗೇರಿ ನಿವಾಸಿಗಳು ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವಂತಹ ಇಡೀ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಸ್ವಂತ ಮನೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹಸ್ತಾಂತರಿಸಬೇಕು.
- * ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಕೊಳಗೇರಿ ನಿವಾಸಿಗಳ ಆಸ್ತಿ ಹಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಾನೂನನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಬೇಕು.

ಆಹಾರ ಹಕ್ಕು

- * ಪಡಿತರ ವಂಚಿತರಾಗುವುದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವಿತರಣಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಲಾಭಗಳನ್ನು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕಗೊಳಿಸಬೇಕು. ಎಂಜಿಎನ್‌ಆರ್‌ಇಜಿಎ ಅಡಿ ಇರುವಂತೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವಿತರಣಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಡಿ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸ್ವಯಂ ಆಯ್ಕೆಗೆ ಅವಕಾಶ ನೀಡಬೇಕು.
- * ಪ್ರತಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ, ಪ್ರತಿ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಕನಿಷ್ಠ 10 ಕೆಜಿ ಆಹಾರ ಧಾನ್ಯಗಳು ಹಾಗೂ 800 ಗ್ರಾಂ ಅಡುಗೆ ಎಣ್ಣೆ ಅಥವಾ ಪ್ರತಿ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ 2.8 ಕೆಜಿ ಅಡುಗೆ ಎಣ್ಣೆ; 1.5 ಕೆಜಿ ಬೇಳೆ ಅಥವಾ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ 5.25 ಕೆಜಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಬೇಕು. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವಿತರಣಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೂಲಕ ಮೊಟ್ಟೆಗಳು, ಹಾಲು, ಹಣ್ಣುಗಳು ಹಾಗೂ ತರಕಾರಿಗಳ ಲಭ್ಯತೆಯನ್ನು ಖಾತ್ರಿಪಡಿಸಬೇಕು.
- * ಎಲ್ಲಾ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೂ ಅನ್ವಯವಾಗುವಂತೆ ಹಾಲಿ ದರಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಕನಿಷ್ಠ ವೇತನಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಹೆರಿಗೆ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಖಾತ್ರಿಪಡಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಕಾನೂನಾತ್ಮಕ, ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಥಿಕ ಪ್ರಾವಧಾನಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಬೇಕು.
- * ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಬಿಸಿಯೂಟ ಯೋಜನೆಯನ್ನು +12 ಅಥವಾ ಪಿಯುಸಿ ಅಂತ್ಯದವರೆಗೂ ವಿಸ್ತರಿಸಬೇಕು.

- * ಆಹಾರ ಹಾಗೂ ಆಹಾರ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿ ಖರೀದಿಸಬೇಕು ಹಾಗೂ ಪಿಡಿಎಸ್, ಎಂಡಿಎಂಎಸ್ ಹಾಗೂ ಐಸಿಡಿಎಸ್‌ಗೆ ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸಬೇಕು.
- * ಐಸಿಡಿಎಸ್ ಹಾಗೂ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಬಿಸಿಯೂಟ: ಸಮಗ್ರ ಮಕ್ಕಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸೇವೆಗಳು (ಐಸಿಡಿಎಸ್) ಹಾಗೂ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಬಿಸಿಯೂಟದಡಿ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಆಹಾರದಲ್ಲಿ, ವಾರದ 6 ದಿನಗಳು, ಸಿರಿಧಾನ್ಯಗಳು, ಮೊಟ್ಟೆಗಳು ಹಾಗೂ ಹಾಲನ್ನು ಮತ್ತು ಯೋಗರ್ಟ್ ಹಾಗೂ ಮಾಂಸಹಾರವನ್ನು (ಸೇವಿಸುವವರಿಗೆ) ಒದಗಿಸಬೇಕು.
- * ಐಸಿಡಿಎಸ್, ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಬಿಸಿಯೂಟ, ಇತ್ಯಾದಿಯಂತಹ ಸರ್ಕಾರದ ವಿವಿಧ ಆಹಾರ ಹಾಗೂ ಪೌಷ್ಟಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಖಾಸಗೀಕರಣ ಹಾಗೂ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಆಯವ್ಯಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸಬೇಕು.
- * ರಾಷ್ಟ್ರಾದ್ಯಂತ ಗುರುತಿಸಲಾದಂತಹ ಎಲ್ಲಾ ಪಿವಿಟಿಜಿಗಳಿಗೂ ಪ್ರತಿ ತಿಂಗಳು 35 ಕೆಜಿ ಆಹಾರ ಧಾನ್ಯಗಳು, 2 ಕೆಜಿ ಬೇಳೆಕಾಳುಗಳು, 2 ಕೆಜಿ ಅಡುಗೆ ಎಣ್ಣೆ ಹಾಗೂ 1 ಕೆಜಿ ತುಪ್ಪವನ್ನು ಅವರ ಮನೆಬಾಗಿಲಿಗೆ ತಲುಪಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಬೇಕು.
- * ಧರ್ಮ ಹಾಗೂ ಇತರೆ ಆಧಾರಗಳ ಮೇಲೆ ಅನುತ್ತಾದಕ ಹಸುಗಳ ಮೇಲೆ ಹೇರಲಾಗಿರುವ ಗೋಹತ್ಯೆ ನಿಷೇಧವನ್ನು ತೆಗೆಯಬೇಕು.
- * ವಲಸೆ ಕಾರ್ಮಿಕರು, ನಿರ್ಗತಿಕರು, ವಿಧವೆಯರು, ವಿಶೇಷಜೀತನ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಂತಹ ಸಂಕಷ್ಟಕ್ಕೀಡಾಗಿರುವ ವರ್ಗದ ಜನರಿಗೆ ಉಚಿತ ಅಡುಗೆ ಮನೆಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವಂತಹ ವಿಶೇಷ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕು.

ನೀರಿನ ಹಕ್ಕು

- * ಪ್ರತಿ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ 8,000 ಲೀಟರ್‌ಗಳಷ್ಟು ನೀರನ್ನು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗಿ ಉಚಿತವಾಗಿ ಒದಗಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಬೇಕು. ಇದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಬಳಕೆಯ ಮೇಲೆ ಶ್ರೇಣೀಕೃತ ಶುಲ್ಕವನ್ನು ವಿಧಿಸಬಹುದು.
- * ನೀರಿನ ಕೊರತೆಯನ್ನು ಸರಿದೂಗಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಹಾಗೂ ನಗರ ಎರಡೂ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ, ಜಲಸಂರಕ್ಷಣೆ, ನಿರ್ವಹಣೆ, ಮರುಬಳಕೆ ಹಾಗೂ ಮಳೆಕೊಯ್ಲು ಪದ್ಧತಿಯಂತಹ ಕ್ರಮಗಳ ಮೂಲಕ ಎಲ್ಲಾ ಜನಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ಪುನರುಜ್ಜೀವನಗೊಳಿಸುವ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕು.
- * ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಕಾರ್ಯನೀತಿಯು ಇದೇ ಸ್ವರೂಪದ ಮುನಿಸಿಪಲ್ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರಬೇಕು ಹಾಗೂ ಸಂಗ್ರಹ ಬಿಂದುವಾಗಿ ರಸ್ತೆಗಳು ಹಾಗೂ ಶೇಖರಣೆ ಮತ್ತು ರೀಚಾರ್ಜಿಂಗ್ ಘಟಕಗಳಾಗಿ ಉದ್ಯಾನವನಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಶಿಕ್ಷಣದ ಹಕ್ಕು

- * ಶಿಕ್ಷಣ ಆಯೋಗದ ಶಿಫಾರಸ್ಸಿನಂತೆ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ 6% ಜಿಡಿಪಿಯನ್ನು ವ್ಯಯಿಸಬೇಕು.
- * ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ಸಾಮಾನ್ಯ ಶಾಲಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಖಾತ್ರಿಪಡಿಸಬೇಕು.
- * 3 ರಿಂದ 6 ವರ್ಷ ವಯೋಮಾನದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಶಾಲಾಪೂರ್ವ ಶಿಕ್ಷಣ ಹಾಗೂ 15 ರಿಂದ 8 ವರ್ಷದವರಿಗೆ (12ನೇ ತರಗತಿ) ಹಿರಿಯ ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಉಚಿತ ಹಾಗೂ ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಒದಗಿಸುವ ಶಿಕ್ಷಣ ಹಕ್ಕು ಕಾಯ್ದೆಯನ್ನು ಕಾನೂನುಬದ್ಧ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವಂತೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಬೇಕು.
- * ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳ ಧಾರಣ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಖಾತ್ರಿಪಡಿಸಲು ಸೂಕ್ತ ಶಿಷ್ಟಾಚಾರಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಬೇಕು.
- * ಶಾಲೆಯಿಂದ ಹೊರಗುಳಿದಿರುವಂತಹ ಪ್ರತಿ ಮಗುವಿಗೂ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ, ಶಿಷ್ಟಾಚಾರವನ್ನು ಪಾಲಿಸದ ನಿಯೋಜಿತ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಮೇಲೆ ದಂಡವನ್ನು ಹೇರುವ ಮೂಲಕ ಅವರನ್ನು ಹೊಣೆಗಾರರನ್ನಾಗಿಸಬೇಕು.
- * ಸರ್ಕಾರಿ ಶಾಲೆಗಳು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಪ್ರತಿ ಶಾಲೆಯೂ 2022ರ ವೇಳೆಗೆ ಆರ್‌ಟಿಇ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಖಾತ್ರಿಪಡಿಸಬೇಕು.
- * ಎಲ್ಲಾ ಸರ್ಕಾರಿ ಶಾಲೆಗಳ ಗುಣಮಟ್ಟವನ್ನು ಕೇಂದ್ರೀಯ ವಿದ್ಯಾಲಯಗಳ ಗುಣಮಟ್ಟ ತಲುಪುವಂತೆ ಖಾತ್ರಿಪಡಿಸಬೇಕು.
- * 15 ರಿಂದ 18 ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಒದಗಿಸುವ ಕಡ್ಡಾಯ ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಅಥವಾ ಔದ್ಯೋಗಿಕ ಎರಡರಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ಅಥವಾ ಎರಡನ್ನೂ ಸೇರ್ಪಡೆ ಮಾಡಬೇಕು.
- * ಆರ್‌ಟಿ ಇಅಡಿ ಇರಬೇಕಾದ ನಿಯಮಗಳು: ಪ್ರತಿ ತರಗತಿಗೆ ಓರ್ವ ಶಿಕ್ಷಕ, ಪ್ರತಿ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಒಂದು ತರಗತಿ, ಕುಡಿಯುವ ನೀರು, ಬಾಲಕರು ಹಾಗೂ ಬಾಲಕಿಯರಿಗೆ ಅವರ ಸಂಖ್ಯೆಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಶೌಚಾಲಯಗಳು, ಆಟದ ಮೈದಾನ, ಕಾಂಪೌಂಡ್, ಸ್ವಚ್ಛತಾ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ಹಾಗೂ ಕಾವಲುಗಾರ.

ಆರೋಗ್ಯದ ಹಕ್ಕು

- * ಮುಂದಿನ ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕ್ರಮೇಣ ಆರೋಗ್ಯ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಒಟ್ಟಾರೆ ಜಿಡಿಪಿಯ 3%ರಷ್ಟು ಸರ್ಕಾರಿ ವೆಚ್ಚಗಳನ್ನು ವೇಗಗೊಳಿಸಬೇಕು.
- * ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ದೆಹಲಿ ಸರ್ಕಾರ ಕೈಗೊಂಡಿರುವಂತೆ ಹಾಗೂ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಮೊಹಲ್ಲಾ ಚಿಕಿತ್ಸಾಲಯಗಳಿರುವಂತೆ ಸಮುದಾಯ ಚಿಕಿತ್ಸಾಲಯಗಳನ್ನು ತೆರೆಯಬೇಕು.
- * ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ ಆರೋಗ್ಯ ರಕ್ಷಣೆ ಒದಗಿಸುವ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿ ಹಾಗೂ ಎಲ್ಲಾ ಆರೋಗ್ಯ ರಕ್ಷಣೆ ಸೇವೆಗಳ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಬಂಧವನ್ನು ಹೊಂದಿರಬೇಕು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಎಲ್ಲಾ

ನಾಗರಿಕರಿಗೂ ಉಚಿತ, ನ್ಯಾಯಯುತ, ಸಮಾನ, ಗುಣಮಟ್ಟದ ಆರೋಗ್ಯ ಸೇವೆಗಳು (ತಡೆಗಟ್ಟುವ, ರಕ್ಷಣಾತ್ಮಕ, ಗುಣಪಡಿಸುವ, ಪುನರ್ವಸತಿ ಕಲ್ಪಿಸುವ) ದೊರಕುವುದನ್ನು ಖಾತ್ರಿಪಡಿಸಬೇಕು.

- * ಪ್ರಚಲಿತದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ವಿಮಾ ಆಧಾರಿತ ಮಾದರಿಗಳಂತಲ್ಲದೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಸೇವೆಗಳು ಹಾಗೂ ಮೂಲಭೂತಸೌಕರ್ಯಗಳ ಕಡೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಒತ್ತನ್ನು ನೀಡಬೇಕು. ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಡಿ ಸರ್ಕಾರ ಪ್ರೀಮಿಯಂಗಳನ್ನು ಪಾವತಿಸುವಂತಿರಬೇಕು ಹಾಗೂ ಖಾಸಗಿ ವಲಯ ಕೇವಲ ಆರೋಗ್ಯ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಒದಗಿಸುವಂತಹ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಬೇಕು.
- * ದರ ನಿರ್ಧಾರ ಮಾಡುವುದು, ಗುಣಮಟ್ಟದ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಶಿಷ್ಟಾಚಾರಗಳು, ಇತ್ಯಾದಿಗಳಂತಹ ಅಂಶಗಳೊಂದಿಗೆ ಖಾಸಗಿ ಆರೋಗ್ಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಯಂತ್ರಣ ಹೊಂದಬೇಕು.
- * ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ದರ್ಜೆಯನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಬೇಕು.
- * ಆರೋಗ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಸಾಮಾಜಿಕ ನಿರ್ಧಾರಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗಮನ ನೀಡಬೇಕು.
- * ಈ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದಂತಹ 3-ವರ್ಷಗಳ Licentiate Medical Practitioner (ಎಲ್‌ಎಂಪಿ) ಕೋರ್ಸ್‌ನ್ನು ಪುನಃಶ್ಚೇತನಗೊಳಿಸಬೇಕು, ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಎಂಬಿಬಿಎಸ್ ಪದವಿ ಹೊಂದಿರುವಂತಹ, ಪ್ರಸ್ತುತ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಲು ಹೋಗಲು ಬಯಸದಿರುವಂತಹ ವೈದ್ಯರ ಸೇವೆಗಳು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಾಗುವಂತಾಗಬೇಕು.

ಮಹಿಳಾ ಸಬಲೀಕರಣ

- * ವಿಧಾನಸಭೆಗಳು ಹಾಗೂ ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಇರುವ 33% ಮೀಸಲಾತಿ ಮಸೂದೆಯನ್ನು 50%ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಸಿ ತತ್ಕ್ಷಣವೇ ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವಂತೆ ಒತ್ತಾಯಿಸುತ್ತೇವೆ.
- * ಸರ್ಕಾರ ಸೃಷ್ಟಿಸಿರುವಂತಹ ಹಾಗೂ ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡಿರುವಂತಹ ಎಲ್ಲಾ ಮನೆಗಳು ಹಾಗೂ ಗೃಹ ನಿವೇಶನಗಳನ್ನು ಕುಟುಂಬದ ಮಹಿಳಾ ಮುಖ್ಯಸ್ಥೆಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕು.
- * ನ್ಯಾಯಾಂಗ ಹಾಗೂ ಪೊಲೀಸ್‌ನಂತಹ ಇತರೆ ಸರ್ಕಾರಿ ಇಲಾಖೆಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ 50% ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯವನ್ನು ನೀಡಬೇಕು.
- * ಮಹಿಳೆಯರು ಕೆಲಸ ಮಾಡುವಂತಹ ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಲೈಂಗಿಕ ಕಿರುಕುಳದ ದೂರುಗಳ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕು.

ಮಕ್ಕಳ ವಿಷಯಗಳು

- * ಬಾಲ್ಯವಿವಾಹಗಳನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟುವ ಸಲುವಾಗಿ, ವಿವಾಹಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸುವ ಮುಂಚೆ ನಿಯೋಜಿತ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳಿಂದ ಪರವಾನಿಗೆ/ದೃಢೀಕರಣ ಪಡೆಯುವುದನ್ನು ಕಡ್ಡಾಯಗೊಳಿಸಬೇಕು.

- * ಆಹಾರದ ಹಕ್ಕಿನ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ, ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿರುವಂತೆ ಸಮಯದ ಚೌಕಟ್ಟಿನೊಳಗೆ, ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಆದೇಶದಂತೆ, ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಪಿಥವಿಟ್‌ಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುವ ಮೂಲಕ ಇಸಿಸಿಡಿಯನ್ನು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕಗೊಳಿಸಬೇಕು.
- * 0-6 ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿನ 40ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಕ್ಕಳಿರುವ ಪ್ರತಿ 400 ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ 'ಬೇಡಿಕೆಯ ಮೇರೆಗೆ' ಒಂದು ಅಂಗನವಾಡಿ ಕೇಂದ್ರ/ಉಪ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕು.
- * ಹಾಲಿ ಅಂಗನವಾಡಿಗಳು ಲಭ್ಯವಿರುವ ಕಡೆ, ಈ ಮೂಲಭೂತ ಸೌಕರ್ಯದ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಲು ಭೂಮಿಯನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ಹಾಲಿ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ದರಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಖರೀದಿಸಬೇಕು ಅಥವಾ ಬಾಡಿಗೆಗೆ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.
- * ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಮಹಿಳೆಯರು ಹಾಗೂ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ನೆರವಾಗುವ ಸಲುವಾಗಿ 0-6 ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿನ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ, ಅಂಗನವಾಡಿ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣಾವಧಿ ಶಿಶುಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಬೇಕು. ಈ ಶಿಶುಕೇಂದ್ರಗಳು 10 ಗಂಟೆಗಳ ಕಾಲ ತೆರೆದಿರಬೇಕು, ಅಂದರೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ 8 ಗಂಟೆಯಿಂದ ಸಂಜೆ 6 ಗಂಟೆಯವರೆಗೂ.
- * ಎಲ್ಲಾ ಅಂಗನವಾಡಿಗಳು/ಶಿಶುಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕುಡಿಯುವ ನೀರು, ಮಕ್ಕಳ-ಸ್ನೇಹಿ ಶೌಚಾಲಯಗಳೂ, ಮಲಗಲು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಕೋಣೆ, ಒಳಾಂಗಣ ಆಟದ ಉಪಕರಣಗಳು ಹಾಗೂ ಆಟದ ಮೈದಾನಗಳು, ಹೊರಾಂಗಣ ಆಟದ ಉಪಕರಣಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಬೇಕು.
- * ಬಾಲಕಾರ್ಮಿಕತೆ: ಈ ಪ್ರಣಾಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಲಹೆ ಮಾಡಿರುವಂತೆ ಕಡ್ಡಾಯ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣದ ವಯಸ್ಸನ್ನು 18 ವರ್ಷಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಸಿದರೆ, ಕಡ್ಡಾಯ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗುವಂತೆ, ಕೃಷಿ, ಪಶುಸಂಗೋಪನೆ, ಇತ್ಯಾದಿ ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಯಾವುದೇ ಸಾಮಾನ್ಯ ಉದ್ಯೋಗ ವಲಯದ ಕೆಲಸದ ವಯೋಮಿತಿಯನ್ನೂ ಸಹ 18 ವರ್ಷಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.
- * ಮಕ್ಕಳ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆ: ಎಲ್ಲಾ ನೀತಿಗಳು ಹಾಗೂ ಕಾನೂನು ರೂಪಿಸುವಿಕೆ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನೂ ಸಹ ಮಕ್ಕಳು ಹಾಗೂ ಯುವಕರ ಸಮೂಹಗಳಿಂದ ಚುನಾಯಿತಗೊಂಡ ನಾಯಕರ ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ಪಾಲುದಾರಿಕೆಯೊಂದಿಗೆ ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕು.

ದಲಿತರು

- * ಆಂಧ್ರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಎಸ್‌ಸಿ/ಎಸ್‌ಟಿ ಉಪಯೋಜನೆಗಳಿಗೆ ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡಿರುವ ನಿಧಿಯು ಕೈತಪ್ಪದಿರುವಂತೆ ಹಾಗೂ ದುರ್ಬಳಕೆಯಾಗದಿರುವಂತೆ, ಎಸ್‌ಸಿ/ಎಸ್‌ಟಿ ಉಪಯೋಜನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಕೇಂದ್ರ ಶಾಸನವೊಂದನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವ ಮೂಲಕ ಶಾಸನಬದ್ಧ ಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಬೇಕು.
- * ಭೂಮಿ, ಮನೆ, ನೀರು, ಅಂಗನವಾಡಿ, ಆರೋಗ್ಯ, ಶಿಕ್ಷಣ ಹಾಗೂ ಉದ್ಯೋಗ ಇಲ್ಲದಿರುವಂತಹ ಎಸ್‌ಸಿ/ಎಸ್‌ಟಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ, ಪ್ರಸ್ತುತ ಸರ್ಕಾರಿ ಯೋಜನೆಗಳಿಂದ ವಂಚಿತರಾಗಿರುವವರಿಗೆ ಆ ಯೋಜನೆಗಳು ತಲುಪುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು.
- * ಮಲಹೊರುವ ಪದ್ಧತಿ ಹಾಗೂ ಚರಂಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಇಳಿದು ಕೆಲಸ ಮಾಡುವಾಗ ಮೃತಪಡುವವರ

ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸಲು ಹಾಗೂ ಬರಿಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಮಲಹೊರುವ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಉದ್ಯೋಗ ನಿಷೇಧ ಹಾಗೂ ಅವರ ಪುನರ್ವಸತಿ ಕಾಯ್ದೆ, 2013ರ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಿಷನ್ ಅನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕು. ನೈರ್ಮಲ್ಯ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಘನತೆ ಹಾಗೂ ಸುರಕ್ಷತೆಯನ್ನು ಖಾತ್ರಿಪಡಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಪೂರಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಹಾಗೂ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ಅಗತ್ಯ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಖಾತ್ರಿಪಡಿಸಬೇಕು.

ಅರಣ್ಯ ಆಧಾರಿತ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರ ಹಕ್ಕುಗಳು ಹಾಗೂ ಕಲ್ಯಾಣ

- * ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು, ತಪಾಸಣೆ ನಡೆಸುವುದು ಹಾಗೂ ಅವರಿಗೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಮರು ಒದಗಿಸುವಂತಹ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಯ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆ ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಶಾಸಕಾಂಗ ಕ್ರಮಗಳ ಮೂಲಕ ಬುಡಕಟ್ಟು ಭೂಮಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸುವಿಕೆಯನ್ನು ಹಿಂದಿರುಗಿಸುವುದು.
- * ಅರಣ್ಯ ಹಕ್ಕುಗಳ ಕಾಯ್ದೆಯ ಅನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುವುದು.

ವಿಶೇಷಚೇತನರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು

- * ಸೂಕ್ತ ಆಯವ್ಯಯ ಹಂಚಿಕೆ ಬೆಂಬಲದ ಮೂಲಕ, ಅಂಗವಿಕಲ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಹಕ್ಕುಗಳ ಕಾಯ್ದೆ ಹಾಗೂ ಮಾನಸಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಕಾಯ್ದೆಯ ಪ್ರಾವಧಾನಗಳ ಸರಿಯಾದ ಅನುಷ್ಠಾನ.
- * ಈ ವಲಯಕ್ಕೆ ಆಯವ್ಯಯದಲ್ಲಿ 3% ಹಣವನ್ನು ಮೀಸಲಿಡಬೇಕು ಹಾಗೂ ಬಳಕೆ ಕೈತಪ್ಪುವುದಿರುವಂತೆ ಖಾತ್ರಿಪಡಿಸುವುದು.
- * ಸ್ಥಳೀಯ, ವಿಧಾನಸಭೆ ಹಾಗೂ ಲೋಕಸಭಾ ಮತಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ 3%ರಷ್ಟು ಸೀಟುಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷಚೇತನರಿಗೆ ಮೀಸಲಿಡಬೇಕು.
- * ಸರ್ಕಾರಿ ಹಾಗೂ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಎಲ್ಲಾ ಕಾರ್ಯನೀತಿಗಳು ಹಾಗೂ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನೂ ಸಹ ವಿಶೇಷಚೇತನರ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧನೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕು ಹಾಗೂ ಅವರಿಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸ್ಥಳಗಳು ಹಾಗೂ ಸಾರಿಗೆಗಳನ್ನು ಬಳಸಲು ಸುಲಭವಾಗುವಂತೆ ರೂಪಿಸಬೇಕು.
- * ಮೀಸಲಾತಿಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನ, ವಿಶೇಷಚೇತನ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಮಕ್ಕಳ ಆರೈಕೆ ಹಾಗೂ ಎಲ್ಲಾ ವಿಶೇಷಚೇತನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾದ ಐಸಿಡಿಎಸ್ ಏಕೀಕರಣಗೊಳಿಸುವುದು.
- * ಸರ್ಕಾರದ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಭೂಮಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಡಿ ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡಲಾಗುವ ಭೂಮಿಹಂಚಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷಚೇತನರಿಗೆ ಮೊದಲ ಆದ್ಯತೆಯನ್ನು ನೀಡಬೇಕು.
- * ಉದ್ಯೋಗ ಖಾತ್ರಿ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷಚೇತನರನ್ನು ಸೇರ್ಪಡೆಗೊಳಿಸುವುದನ್ನು ಖಾತ್ರಿಪಡಿಸಬೇಕು.

ಆರೈಕೆ ಮಾಡುವವರು:

- * ಆರ್‌ಪಿಡಬ್ಲ್ಯೂಡಿ ಕಾಯ್ದೆ, 2016ರ ಪ್ರಕಾರ ಆರೈಕೆ ಮಾಡುವವರ ಭತ್ಯೆಗಳನ್ನು ನೀಡಬೇಕು ಹಾಗೂ ಆರೈಕೆ ಮಾಡುವವರನ್ನು ಸಾಮಾಜಿಕ ಭದ್ರತಾ ಯೋಜನೆಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಡಿ ತರಬೇಕು.

ಲೈಂಗಿಕ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರು

- * ರಸ್ತೆಗಳ ಮೇಲೆ ಲೈಂಗಿಕ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರ ಮೇಲೆ ಪೊಲೀಸರಿಂದ ನಡೆಯುವ ದೌರ್ಜನ್ಯ/ಕಿರುಕುಳವನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಲು ಅಗತ್ಯ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕು.
- * ಲೈಂಗಿಕ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರಿಗೆ ಸ್ವಯಂಉದ್ಯೋಗದ ಭಾಗವಾಗಿ ಸಹಾಧನ ಒದಗಿಸುವುದು, ಮನೆಗಳು ಹಾಗೂ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸಬೇಕು. ಹೆಚ್‌ಐವಿ ಪೀಡಿತ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಜಿಲ್ಲಾಸ್ಪತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಎಆರ್‌ಟಿ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಬೇಕು.
- * ತಂದೆಯ ಹೆಸರನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ಬದಲಿಸಿ ತಾಯಿಯ ಹೆಸರನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಬೇಕು.

ನೈರ್ಮಲ್ಯ

- * ಸ್ವಚ್ಛ ಭಾರತ್ ಅಭಿಯಾನದಡಿ ನಿಗದಿತ ಸಮಯದ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅಭಿಯಾನದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬರಿಕೈಯಲ್ಲಿ ಮಲ ಹೊರುವ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಪುನರ್ವಸತಿ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕು ಹಾಗೂ ಅವರಿಗೆ ವೇತನಸಹಿತ ಯೋಗ್ಯ ಪರ್ಯಾಯ ಉದ್ಯೋಗಾವಕಾಶಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಬೇಕು.
- * ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿರುವ ಚರಂಡಿಗಳನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸಲು ಕೈಯಿಂದ ಸ್ವಚ್ಛತಾ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ಕಡೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಚೆಟ್ಟಿಂಗ್ ಯಂತ್ರಗಳನ್ನು ಖರೀದಿಸಿ ಒದಗಿಸಬೇಕು.
- * ಅರಣ್ಯ ಮಂತ್ರಾಲಯ ಹಾಗೂ ಪರಿಸರ ನಿಯಮಗಳು, 2016ರಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿರುವಂತೆ, ಮೂಲದಲ್ಲಿಯೇ ಘನ ತ್ಯಾಜ್ಯವನ್ನು ಬೇರ್ಪಡಿಸುವುದು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ, ಘನ ತ್ಯಾಜ್ಯದ ಸಮರ್ಥ ಹಾಗೂ ಪರಿಸರ-ಸ್ನೇಹಿ ಸಂಗ್ರಹಣೆ, ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಿರುವಂತಹ ತ್ಯಾಜ್ಯದ ಯಾಂತ್ರಿಕರಣ, ಬರಿಕೈಯಿಂದ ನಿರ್ವಹಿಸುವುದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲು ಹೊದಿಕೆಯುಳ್ಳ ವಾಹನಗಳು, ಕಂಟೇನರ್ ಶೇಖರಣೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಜೈವಿಕ ವಿಘಟನೀಯ ತ್ಯಾಜ್ಯದ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಕರಣೆ, ಒಣ ತ್ಯಾಜ್ಯಗಳ ಮರುಬಳಕೆ ಹಾಗೂ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿರುವ ವಸ್ತುಗಳ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ವಿಲೇವಾರಿಯನ್ನು ಪ್ರಥಮ ಆದ್ಯತೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಬೇಕು.
- * ಮುನಿಸಿಪಾಲಿಟಿ ನೈರ್ಮಲ್ಯ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಕೆಲಸ ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಸುಧಾರಣೆಗಾಗಿ, ಗುತ್ತಿಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸಬೇಕು, ಹಾಗೂ ಅವರಿಗೆ ಕನಿಷ್ಠ ವೇತನ ಪಾವತಿ, ಔದ್ಯೋಗಿಕ ಸುರಕ್ಷತಾ ಗುಣಮಟ್ಟಗಳ ಪಾಲನೆ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಭದ್ರತೆಯನ್ನು ಖಾತ್ರಿಪಡಿಸಬೇಕು.

ಪರಿಸರ ರಕ್ಷಣೆ ಹಾಗೂ ಸುಸ್ಥಿರತೆ:

- * ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಗಳು, ಮೊಹಲ್ಲಾ ಸಭಾಗಳು, ಬುಡಕಟ್ಟು ಪರಿಷತ್ತುಗಳಂತಹ ಪೂರಕ ಸ್ಥಳೀಯ ಅಸೆಂಬ್ಲಿಗಳನ್ನು ಕಾನೂನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಸಬಲೀಕರಣಗೊಳಿಸಬೇಕು. ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಪರಿಸರ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಸುಧಾರಣೆಗಾಗಿ, ಅವುಗಳು ನಿರ್ಧಾರ ಕೈಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ, ನಿಗಾವಣೆ, ಅನುಷ್ಠಾನ ಹಾಗೂ ಪರಿಹಾರ ರಚನೆಗಳ ಭಾಗವಾಗಿರುವಂತೆ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕು.
- * ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸಾರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಮೋಟಾರುರಹಿತ ಖಾಸಗಿ ವಾಹನಗಳ ತಯಾರಿಕೆ ಹಾಗೂ ಬಳಕೆಗೆ ಹಣ ಒದಗಿಸುವ ಕಾನೂನು ಮತ್ತು ಖಾಸಗಿ ಕಾರುಗಳ ತಯಾರಿಕೆ ಹಾಗೂ ಬಳಕೆಗೆ ಹಣ ಒದಗಿಸುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲು ಕಾನೂನನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಬೇಕು.

ನಗರ ಸಾರಿಗೆ

- * ನಗರ ಸಂಚಾರ ಸಾರಿಗೆ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ (Urban Mobility Transport Authority (UMTA)) ಸ್ಥಾಪನೆ ಹಾಗೂ ಸಾರಿಗೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಏಕೀಕರಣವನ್ನು ಒಂದೇ ವೇದಿಕೆಯಡಿ ತರುವುದು ಈಗಿನ ಅಗತ್ಯ.
- * ನಗರಗಳು ಹಾಗೂ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳೆರಡೂ ಕಡೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ದೊರಕುವ, ಕೈಗೆಟಕುವ, ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯ, ನಂಬಿಕಾರ್ಹ ಹಾಗೂ ಆದ್ಯತೆಯುಳ್ಳ ಬಸ್ ಸಾರಿಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಈಗಿನ ಅತ್ಯಗತ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾದ ಫೀಡರ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು

- * ಸಂಚಾರ ದಟ್ಟಣೆ ತೆರಿಗೆ, ಎರಡನೆ ಹಾಗೂ ಮೂರನೇ ವಾಹನಗಳ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು, ಶ್ರೇಣೀಕೃತ ಪಾರ್ಕಿಂಗ್ ಶುಲ್ಕ, ಇತ್ಯಾದಿಯಂತಹ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸುವ ಮೂಲಕ ಖಾಸಗಿ ವಾಹನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚುವುದನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಬೇಕು.
- * ಹೆಚ್ಚು ಬಂಡವಾಳದ ಅಗತ್ಯವಿರುವಂತಹ ಮೆಟ್ರೋ ರೈಲಿನಂತ ಆಯ್ಕೆಗಳ ಬದಲಿಗೆ, ನಗರದ ಒಳಗಿನ ಸಾರಿಗೆಗಾಗಿ ಕಡಿಮೆ ದರದ, ಹಾಲಿ ಇರುವ ಭೂರೈಲು ಸಾರಿಗೆ ಆಯ್ಕೆಗಳನ್ನು ಪರಿಶೋಧಿಸಬೇಕು.

ಮಾನವ ಹಕ್ಕುಗಳ ಪ್ರತಿಪಾದಕರು

- * ಮಾನವ ಹಕ್ಕುಗಳ ಪ್ರತಿಪಾದಕರಿಗೆ ರಕ್ಷಣೆ ಕಲ್ಪಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಅವರಿಗೆ ಅವರ ಕಾನೂನಬದ್ಧವಾಗದ ನೆಮ್ಮದಿಯ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಲು ಅನುಕೂಲ ಮಾಡಿಕೊಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪ್ರಮಾಣಕಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಬಲಿಷ್ಠ ಕಾನೂನನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವುದು.

- * ಮಾನವ ಹಕ್ಕುಗಳ ಪ್ರತಿಪಾದಕರು ಎದುರಿಸುವಂತಹ ಕಿರುಕುಳ, ದೌರ್ಜನ್ಯ ಹಾಗೂ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ಕಿರುಕುಳಗಳನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸಲು ಕಾರ್ಯನೀತಿಗಳು ಹಾಗೂ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದು.
- * ನಾಗರಿಕ ಸಮಾಜ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮುಚ್ಚಲು ಕಾರಣವಾಗುವಂತಹ ಅಥವಾ ಅವುಗಳ ಶಾಂತಿಯುತ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ವಜಾಗೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುವಂತಹ ಕ್ರಮಗಳಿಂದ ದೂರ ಉಳಿಯುವುದು.
- * ಪೊಲೀಸ್ ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಭದ್ರತಾ ಪಡೆಗಳು, ಕಾನೂನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಬಳಸುವ ಶಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳ ಬಳಕೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ವಿಶ್ವ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಮೂಲಭೂತ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುದು.

ಮಾನವ ಹಕ್ಕುಗಳ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು

- * ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಾನವ ಹಕ್ಕುಗಳ ಆಯೋಗದಂತಹ ಮಾನವ ಹಕ್ಕುಗಳ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಸ್ವಾಯತ್ತತೆ ಹಾಗೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಖಾತ್ರಿಪಡಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಮಾನವ ಹಕ್ಕುಗಳ ಪ್ರತಿಪಾದಕರು ಹಾಗೂ ಮಾನವ ಹಕ್ಕುಗಳ ಉಲ್ಲಂಘನೆಗಳಿಗೆ ಈಡಾಗಿರುವವರಿಗೆ ನ್ಯಾಯ ಒದಗಿಸುವ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾಗಿರುವಂತೆ ಖಾತ್ರಿಪಡಿಸುವುದು.
- * ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಾನವ ಹಕ್ಕುಗಳ ಆಯೋಗಕ್ಕೆ (ಎನ್‌ಹೆಚ್‌ಆರ್‌ಸಿ) ಬದ್ಧತೆಯುಳ್ಳ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ನೀಡುವ ಹಾಗೂ ಆ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ, ಮಾನವ ಹಕ್ಕುಗಳ ರಕ್ಷಣಾ ಕಾಯ್ದೆ, 1993ನ್ನು, ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವುದು ಹಾಗೂ ಆ ಮೂಲಕ ಎನ್‌ಹೆಚ್‌ಆರ್‌ಸಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹಾಗೂ ಸ್ವಾಯತ್ತತೆಯನ್ನು ಖಾತ್ರಿಪಡಿಸುವುದು.
- * 1993ರ ನಂತರ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದಂತಹ ಇತರೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆಯೋಗಗಳನ್ನೂ ಸಹ ಎನ್‌ಹೆಚ್‌ಆರ್‌ಸಿಯ ಡೀಮ್ಡ್ ಸದಸ್ಯರಾಗಿ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾಗುವುದನ್ನು ಖಾತ್ರಿಪಡಿಸುವುದು.

ನ್ಯಾಯಾಂಗ ಸುಧಾರಣೆಗಳು

- * ರಾಷ್ಟ್ರದಾದ್ಯಂತ ಗ್ರಾಮ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಕಾಯ್ದೆ 2008ರ ಔಪಚಾರಿಕ ಅನುಷ್ಠಾನ.
- * ನ್ಯಾಯಾಂಗ ನೇಮಕಾತಿ ಆಯೋಗಗಳಿಂದ ಎಲ್ಲಾ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನ್ಯಾಯಮೂರ್ತಿಗಳ ನೇಮಕಾತಿಗಾಗಿ ನಡೆಸುವ ಆಯ್ಕೆ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ನಿಗದಿಪಡಿಸುವುದು.
- * ಕಾನೂನು ನೆರವಿನ ಕೋಶಗಳನ್ನು ಬಲಪಡಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಬೆಂಬಲಿಸುವುದು

ರೀಕ್ಲೇಮಿಂಗ್ ದಿ ರಿಪಬ್ಲಿಕ್ ದಾಖಲೆ

- * ಜಸ್ಟೀಸ್ ಎ.ಪಿ. ಶಾ ಅವರ ಮುಂದಾಳತ್ವದಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಚಿಂತಕರಿಂದ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲಾದಂತಹ 'ರೀಕ್ಲೇಮಿಂಗ್ ದಿ ರಿಪಬ್ಲಿಕ್' ದಾಖಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಉದ್ದೇಶಗಳು ಹಾಗೂ ಕಾರ್ಯ ಅಂಶಗಳನ್ನು ನಾವು ಅನುಮೋದಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಮುಕ್ತಾಯ

ಮುಂಬರುವ ಲೋಕಸಭಾ ಚುನಾವಣೆಗಳನ್ನು ಪಕ್ಷಗಳು ಮುಕ್ತ ಹಾಗೂ ನ್ಯಾಯಯುತವಾಗಿಸಬೇಕು:

- * ನ್ಯಾಯಯುತವಾದ ಚುನಾವಣಾ ಅಭ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವ ಮೂಲಕ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಬಲಪಡಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಬದ್ಧತೆ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವುದು.
- * ನಾಗರಿಕರಿಗೆ ನಗದು, ಇತರೆ ರೂಪದ ಲಾಭಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಬೆದರಿಕೆಗಳನ್ನು ಒಡ್ಡುವ ಮೂಲಕ ಮತದಾರರ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುವಂತಹ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗದಿರುವುದು.
- * ಚುನಾವಣೆಗಳ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಪ್ರಣಾಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿರುವಂತೆ ನಾಗರಿಕರಿಗೆ ನೀಡುವ ಎಲ್ಲಾ ಆಶ್ವಾಸನೆಗಳು ಕಾನೂನು ಬದ್ಧವಾಗಿರುವುದು ಹಾಗೂ ಶಾಸನಬದ್ಧವಾಗಿ ಊರ್ಜಿತವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಖಾತ್ರಿಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.
- * ಪಕ್ಷದ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಗಳ ಪರಿಮಿತಿಯೊಳಗೆ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ಅಭ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಖಾತ್ರಿಪಡಿಸುವುದು.
- * ಚುನಾವಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಪರ್ಧಿಸುವ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿರುವಂತಹ ವರ್ಗಗಳ ಜನರು ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಬೇಕು.
- * ಚುನಾವಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಚುನಾವಣಾ ಪ್ರಚಾರದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಿಗದಿಪಡಿಸಿರುವ ಮಿತಿಯನ್ನು ಮೀರದಿರುವಂತೆ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ, ಹಣದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಕಡಿಮೆಗೊಳಿಸಲು ಬದ್ಧವಾಗಿರಬೇಕು.
- * ಅಪರಾಧದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿರುವ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳು ಚುನಾವಣೆಗೆ ಸ್ಪರ್ಧಿಸುವುದನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಬೇಕು.
- * ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪರ್ಧಿಸುವ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳು ಕಾನೂನುಬಾಹಿರ ಆಸ್ತಿ ಹೊಂದಿರುವುದರ ವಿರುದ್ಧ ಕಾನೂನು ಕ್ರಮವನ್ನು ಜರುಗಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ, ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗಕ್ಕೆ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳು ನೀಡುವ ಅವರ ಆಸ್ತಿ ಹಾಗೂ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಗಳ ವಿವರಗಳ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಐಟಿ ಇಲಾಖೆಗೆ ಹಾಗೂ ಜಾರಿ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯಗಳಿಗೆ ಒದಗಿಸುವುದು.
- * ಕೋಮುವಾದಿಗಳಲ್ಲದ, ಚುನಾವಣೆಗಳ ನಂತರ ಕುದುರೆ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗದಿರುವಂತಹ, ಸ್ವಚ್ಛವಾದ ಸೇವಾ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಚುನಾವಣೆಗೆ ಸ್ಪರ್ಧಿಸುವ ಟಿಕೆಟ್‌ಗಳು ನೀಡುವುದನ್ನು ಖಾತ್ರಿಪಡಿಸಬೇಕು. ಮೇಲಾಗಿ, ಸಾಂವಿಧಾನಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಹಾಗೂ ಕಾನೂನಿಗೆ ಬದ್ಧವಾಗಿರಬೇಕು.

Secretariat:

CIVIC

**(Regd., Public Charitable Trust No 599 / 94--95 IV)
18/2 Andree Road, Shanthi Nagar, Bangalore 560027
Telefax: 080-41144126, Internet: www.civicspace.in**